

ETHISCHE CODE

voor de sector gezondheidsbevordering en ziektepreventie in Vlaanderen

Organisaties uit de sector gezondheidsbevordering en ziektepreventie in Vlaanderen onderschrijven deze ethische code.

1

ALGEMENE VISIE OP ETHISCHE GEZONDHEIDSBEVORDERING

Een kwaliteitsvol leven is voor iedereen een streefdoel, en gezondheid heeft hierin een belangrijke plaats. Daarom is ethische gezondheidsbevordering er voor ons op gericht duurzame lichamelijke, geestelijke en sociale gezondheidswinst te realiseren. Gezondheidswinst wordt het best gerealiseerd door gezondheid te bevorderen, te beschermen of te behouden via het empoweren van individuen, organisaties en gemeenschappen (hen versterken in hun competenties die nodig zijn om hun gezondheid positief te beïnvloeden) en het inrichten van de fysieke, sociale, economische en politieke omgeving zodat die gezondheid en gezond gedrag ondersteunt en bevordert.

Tussen mensen die lager op de sociaaleconomische ladder staan en mensen met een hogere socio-economische positie bestaan verschillen op vlak van gezondheid. We vinden deze gezondheidsongelijkheid onrechtvaardig. We weten dat gezondheid de resultante is van een samenspel tussen individuele, sociale en omgevingsfactoren en dus niet te reduceren valt tot enkel een individuele verantwoordelijkheid of capaciteit. Daarom vertrekt ethische gezondheidsbevordering voor ons vanuit het **solidariteitsbeginsel**. Zorg dragen voor ieders lichamelijke, geestelijke en sociale gezondheid is ook een maatschappelijke en collectieve verantwoordelijkheid.

Respect voor **keuzevrijheid** is en blijft voor ons een belangrijk ethisch beginsel. Dit houdt ook de keuze voor een niet-gezonde levensstijl in. Autonomie is echter geen absolute (voor)waarde, in die zin dat persoonlijke keuzes de gezondheid van anderen niet zouden mogen schaden. Ethische gezondheidsbevordering is er daarenboven op gericht om van de gezonde keuze de meest evidente en makkelijkste keuze te maken. Ze laat dus regels toe die ongezonde keuzes en/of de verkoop en toegankelijkheid van ongezonde producten ontmoedigen, bemoeilijken of verbieden.

2

TOEPASSINGSDOMEINEN EN ETHISCHE TOETSINGSPRINCIPES

De ethische code is van toepassing op de globale werking rond gezondheidsbevordering en ziektepreventie van de organisaties die deze code ondertekenen. Deze werking houdt het geheel van interventies in die verschillende strategieën en technieken gebruiken en die in samenwerking met verschillende soorten partners tot stand komen.

Bijgevolg heeft de code betrekking op volgende domeinen:

ONZE **INTERVENTIES** GEZONDHEIDSBEVORDERING EN ZIEKTEPREVENTIE MET HUN RESPECTIEVELIJKE STRATEGIEËN EN TECHNIEKEN.

Ethisch gezien streven we naar interventies die de gezondheid en de gezonde omgeving van zoveel mogelijk mensen bevorderen en versterken (door gezondheidsvaardigheden te verhogen en een gezonde omgeving te realiseren), maar ook in de mate van het mogelijke bijdragen tot het verkleinen van gezondheidsongelijkheid. We zetten in op interventies die niet discriminerend, niet stigmatiserend, maximaal toegankelijk en inclusief zijn, en handelen daarbij deontologisch verantwoord (transparant, conform de wetgeving en verantwoordelijk).

ONZE **PARTNERSCHAPPEN** WAARBINNEN DEZE INTERVENTIES ROND GEZONDHEIDSBEVORDERING EN ZIEKTEPREVENTIE WORDEN UITGEVOERD, MET INBEGRIJ VAN SAMENWERKINGEN MET NIET-COMMERCIEËLE EN COMMERCIEËLE PARTNERS.

Ethisch gezien werken we bij voorkeur samen met integere (= eerlijke en betrouwbare) partners die een positieve bijdrage leveren aan de (volks)gezondheid. Samenwerkingen met partners die producten of diensten leveren of produceren waarvan bekend is dat ze (direct of indirect, in meer of mindere mate) schadelijk zijn voor de gezondheid worden met grote omzichtigheid aangegaan. De gezondheidsorganisatie behoudt steeds de onafhankelijkheid door en binnen de samenwerking, en het publieke vertrouwen en de geloofwaardigheid van de gezondheidsorganisatie worden niet aangetast. Transparantie en duidelijke communicatie over en binnen het partnerschap zijn cruciaal in functie van vertrouwen en geloofwaardigheid.

Op deze domeinen worden een aantal **ethische toetsingsprincipes** toegepast. De principes zijn geclusterd in drie groepen:

kernprincipes van ethische gezondheidsbevordering

principes van deontologisch handelen

principes van sociaal en rechtvaardig handelen

Kernprincipes: het doel van ethische gezondheidsbevordering

- 1** - De interventie en het partnerschap genereren maximale en duurzame **gezondheidswinst** (gezondheidsstatus, gedrag en/of omgeving) en **vermijden** maximaal **gezondheidsschade**. We werken bij voorkeur samen met partners die geen producten of diensten leveren of produceren waarvan bewezen is dat ze schadelijk zijn voor de gezondheid. Samenwerkingen met partners die wél producten leveren of produceren waarvan bekend is dat ze schadelijk zijn voor de gezondheid, worden met grote omzichtigheid aangegaan: de gezondheidsorganisatie behoudt steeds zijn volle onafhankelijkheid, is transparant en communiceert duidelijk over deze samenwerking.
- 2** - Hoewel niet elke individuele interventie dit kan realiseren, draagt het geheel aan interventies en partnerschappen in de mate van het mogelijke bij tot het **verkleinen van gezondheidsongelijkheid**. Gezondheidsongelijkheid refereert aan de structurele en vermijdbare verschillen die inzake gezondheid bestaan tussen groepen van mensen (en vaak, maar niet uitsluitend samenvallen met socio-economische verschillen).
- 3** - De interventie en het partnerschap zijn zoveel mogelijk gericht op het versterken van de gezondheidsvaardigheden van de doelgroep (i.e. het **empoweren** van de doelgroep) en het **structureel versterken** van een **gezonde omgeving**, en dit via de verschillende soorten strategieën: educatie, omgevingsgericht werken, afspraken en regels, en zorg en begeleiding.

Principes van deontologisch handelen

- 4** - Er is **transparantie** naar alle betrokkenen (doelgroep, partner) over de interventie en het partnerschap (doel, gezondheidsclaims etc.).
- 5** - De interventie en het partnerschap zijn **conform de wet- en regelgeving** die van toepassing is, gaande van algemene en fundamentele wetten (vb. de universele rechten van de mens, de kinderrechten, en de wet op gendergelijkheid) tot specifieke of technische wetten (vb. de regels inzake niet-commerciële reclame, de Europese GDPR-wetgeving en de auteursrechten).
- 6** - Er is bij alle betrokkenen bereidheid publieke **verantwoording** af te leggen over de interventie en het partnerschap, en er wordt **verantwoordelijk** omgegaan met middelen (personeel, budgetten,...).

Principes van sociaal en rechtvaardig handelen

- 7 - Er is maximale **toegang** voor alle doelgroepen tot de interventie.
- 8 - De interventie en het partnerschap zijn **gemeenschapsgericht**: ze vertrekken vanuit de nood van een gemeenschap en komen niet enkel tegemoet aan een (commercieel) doel van de partner.
- 9 - De **autonomie** van de doelgroep wordt gerespecteerd binnen de interventie (voor zover de vrije keuze niet schadelijk is voor de gezondheid van derden), en de **onafhankelijkheid** van de gezondheidsorganisatie wordt gewaarborgd binnen het partnerschap. De partners maken vooraf duidelijke afspraken over het publicitair gebruik van de samenwerking.
- 10 - De interventie en het partnerschap volgen het principe van **non-discriminatie**: elke vorm van discriminatie naar sekse, huidskleur, afkomst, nationaliteit of etnische origine, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, leeftijd, geloofs- of filosofische overtuiging, huidige of toekomstige gezondheidsstatus, handicap of lichamelijk kenmerk wordt vermeden.
- 11 - De interventie en het partnerschap **vermijden stigmatisering, negatieve stereotypering, 'victim blaming' en schuldinductie** voor/van/ bij bepaalde groepen of individuen. Er wordt stil gestaan bij mogelijke onbedoelde effecten van de interventie en het partnerschap op deze vlakken.
- 12 - Er wordt gestreefd naar een **duurzaam** productie- en aankoopbeleid binnen de interventie en het partnerschap.

3

PRAKTISCHE WERKEN MET DE ETHISCHE CODE

Er is ondersteuning om de toepassing van de ethische code en het praktisch werken ermee te vergemakkelijken. Het Vlaams Instituut Gezond Leven trekt deze ondersteuning, samen met een groep ('pool') van contactpersonen uit de organisaties die de code onderschrijven.

De ondersteuning is zo opgebouwd dat organisaties zo zelfredzaam mogelijk kunnen werken met de ethische code. Daarom voorzien we in een trapsgewijs ondersteuningsaanbod:

- 1 - We voorzien een **werkinstrument** waarin alle ethische criteria vertaald worden naar concrete toetsingsvragen. Deze tool is bedoeld voor een vrijblijvend intern gebruik door de organisaties om eigen interventies en partnerschappen te toetsen aan de ethische code.
- 2 - We voorzien de mogelijkheid tot **informeel 1-op-1 advies**, waarbij medewerkers van de onderschrijvende organisaties elkaar (naargelang expertise ter zake) adviseren over concrete ethische vragen rond interventies en/of partnerschappen.
- 3 - Wanneer het werkinstrument en het 1-op-1 advies niet volstaan, kan op vraag van een onderschrijvende organisatie een **ethische adviescommissie** samenkomen die zich buigt over de desbetreffende ethische vraag.

De samenstelling van de adviescommissie varieert en bestaat uit wisselende leden van de onderschrijvende organisaties die op basis van hun expertise over het betreffende thema, hun ervaring met de gebruikte strategie(ën) en techniek(en), hun kennis van de partner (of van de bredere sector van de partner) of hun voeling met de doelgroep of setting worden opgeroepen via de pool van contactpersonen. Indien de adviesaanvraag dit vereist, kunnen ook externen worden uitgenodigd om in de commissie te zetelen.

De ethische commissie verleent een niet-bindend advies; het eigenaarschap over dit advies en de uiteindelijke beslissing ligt bij de organisatie die het advies inwint.

De praktische afspraken en procedures omtrent het inwinnen en verlenen van ethisch advies bij/door de ethische adviescommissie, zijn uitgeschreven in een afsprakennota die gecommuniceerd wordt naar de onderschrijvende organisaties (zie bijlage).

4

DE ENGAGEMENTEN VAN DE ONDERSCHRIJVENDE ORGANISATIES

De onderschrijvende organisaties engageren zich ertoe de code actief toe te passen wanneer zij interventies ontwikkelen/implementeren en/of partnerschappen aangaan. Dit impliceert het volgende:

Zij maken via de website van hun organisatie (en eventueel via andere kanalen zoals nieuwsbrief en sociale media kanalen) bekend dat zij deze ethische code onderschrijven, en verwijzen/linken daarbij naar de webpagina van het Vlaams Instituut Gezond Leven waarop de ethische code integraal gepubliceerd is.

Zij hanteren binnen hun eigen werking de hierboven opgesomde toetsingscriteria. Hiertoe kunnen zij vrijblijvend gebruik maken van het werkinstrument waarin alle criteria vertaald worden naar concrete toetsingsvragen. Deze tool is ontwikkeld als een gebruiksinstrument dat gezondheidsorganisaties ondersteunt en helpt in het nemen van beslissingen.

Zij duiden een medewerker uit de organisatie aan als contactpersoon ethiek. Deze medewerker is het eerste aanspreekpunt voor het verlenen van advies, kan als lid van de pool worden opgeroepen om deel uit te maken van de ethische adviescommissie (of zich hiervoor door een medewerker van de eigen organisatie laten vervangen), en is bereid - indien nodig - mee te werken aan een eventuele evaluatie van de ethische code en het bijhorende ondersteuningsaanbod.

Contact m.b.t. ethische code, werkinstrument, 1-op-1 advies en ethische commissie:

Vlaams Instituut Gezond Leven
Leen.vanbrussel@gezondleven.be

Brussel, 22 mei 2019

